

INSTITUT FOR
MENNESKE
RETTIGHEDER

ANALYSENOTAT - NOVEMBER 2022

**ALLE VOLDSUDSATTE BØR HAVE LIGE RET TIL
KRISECENTERPLADS, PSYKOLOGHJÆLP OG STØTTE TIL
MEDFØLGENDE BØRN**

**ALLE VOLDSUDSATTE BØR HAVE LIGE RET TIL KRISECENTERPLADS,
PSYKOLOGHJÆLP OG STØTTE TIL MEDFØLGENDE BØRN**
ANALYSENOTAT - NOVEMBER 2022

Forfatter: Sinja Kongshøj Laursen og Johannes Kroustrup

Redaktion: Morten Emmerik Wøldike

Ansvarlig: Ligebehandlingschef Nikolaj Nielsen

e-ISBN: 978-87-7570-119-3

Forsidefoto: Brian Patrick Tagalog, unsplash.com

Layout: Anna Thorslund

© 2022 Institut for Menneskerettigheder
Danmarks Nationale Menneskerettighedsinstitution
Wilders Plads 8 K
1403 København K
Telefon 32 69 88 88
www.menneskeret.dk

Ligebehandlingsrådgivning

Hvis du har været udsat for diskrimination, kan du kontakte Institut for Menneskerettigheders Ligebehandlingsrådgivning på telefon 3269 8666.

Denne publikation eller dele af den må reproduceres til ikkekommercielle formål med tydelig angivelse af kilde.

Vi tilstræber, at vores udgivelser bliver så tilgængelige som muligt. Vi bruger for eksempel store typer, korte linje, få orddelinger, løs bagkant og stærke kontraster. Læs mere om tilgængelighed på: www.menneskeret.dk/tilgaengelighed

ALLE VOLDSUDSATTE BØR HAVE LIGE RET TIL KRISECENTERPLADS, PSYKOLOGHJÆLP OG STØTTE TIL MEDFØLGENDE BØRN

- Mange flere kvinder end mænd udsættes hvert år for vold i nære relationer i Danmark. Det estimeres, at der i befolkningen er cirka 82.000 kvinder og cirka 43.000 mænd, som årligt bliver udsat for partnervold. Det er især kvinder, der har behov for en krisecenterplads, og i 2021 tog kvinder 3.094 ophold på et kvindekrisecenter. Et nyt estimat tyder dog på, at omkring 400 mænd årligt tager ophold på herberger, fordi de er udsat for vold i nære relationer.
- Tilbud om krisecenterplads og psykologhjælp efter servicelovens § 109 omfatter alene kvinder og deres medfølgende børn. Mænd kan få ophold på herberger, hvis de er udsat for vold i nære relationer efter servicelovens § 110, dog uden mulighed for at medbringe børn eller få psykologhjælp.¹ LGBT+-personer, der juridisk set er mænd, har som udgangspunkt heller ikke de samme rettigheder som kvinder.
- Institut for Menneskerettigheder vurderer, at alle voldsudsatte personer skal have lige ret til specialiseret krisecenterplads, psykologhjælp, omsorg, støtte og psykologhjælp til eventuelle medfølgende børn.

På den baggrund anbefaler Institut for Menneskerettigheder, at Social- og Ældreministeriet tager initiativ til at ændre servicelovens bestemmelser om vold i nære relationer og partnervold på følgende måde:

- Alle voldsudsatte bør have ret til specialiseret krisecenterplads, specialiseret psykologhjælp samt omsorg, støtte og psykologhjælp til eventuelle medfølgende børn.
- Krisecentre for kvinder, mænd og LGBT+-personer skal indrettes på en måde, hvor der tages hensyn til den enkelte voldsudsattes behov, herunder muligheden for fysisk adskillelse på baggrund af køn, seksuel orientering, kønsidentitet, kønsudtryk eller kønskarakteristika.
- Der bør ikke ske en forringelse af voldsudsatte kvinders rettigheder i forhold til deres nuværende rettigheder efter serviceloven, da kvinder er mere udsatte, når det gælder vold i nære relationer.

Institut for Menneskerettigheder anbefaler desuden, at der tilvejebringes mere viden om både mænds og LGBT+-personers udsathed for vold i nære relationer i Danmark.

VOLD I NÆRE RELATIONER OG PARTNERVOLD

Indsatsen mod vold mod kvinder og vold i nære relationer har siden 2002 været koordineret i nationale handlingsplaner i Danmark. I en årrække har der været en udvikling i retning af en mere kønsneutral tilgang i handlingsplanerne, som også lader sig aflæse af handlingsplanernes overskrift fra "bekæmpelse af vold mod kvinder" i 2002 til "bekæmpelse af psykisk og fysisk vold i nære relationer" i 2019.² Handlingsplanerne er således gået fra at være kønsbaserede til i højere grad at gælde uanset køn.

Både GREVIO (uafhængig ekspertgruppe, som overvåger implementeringen af Istanbulkonventionen) og Institut for Menneskerettigheder har gjort opmærksom på, at der i de nationale politikker og statistikker fortsat bør være et stærkt fokus på kønsdimensionen i volden, idet det stadig i langt højere grad er kvinder, der bliver udsat for vold af mænd, ligesom at kvinder oftere udsættes for grovere former for vold end mænd.³ At kvinder oftest rammes af partnervold og vold i nære relationer, betyder dog ikke, at andre grupper skal udelukkes fra tilbud om hjælp og støtte, når de bliver udsat for partnervold.

I VIVEs store levevilkårsundersøgelse (SHILD) angiver 4,5 % af de kvindelige respondenter, og 2,4 % af de mandlige respondenter, at de har været udsat for partnervold i 2020.⁴ Undersøgelsen omfatter fysisk, psykisk, økonomisk og seksuel vold. På baggrund af disse tal estimerer VIVE, at der i befolkningen er cirka 82.000 kvinder (mellem 74.000 og 89.000) og cirka 43.000 mænd (mellem 37.000 og 50.000), som årligt bliver udsat for partnervold.⁵

I forhold til partnervold og vold i nære relationer viser tal fra Danmarks Statistik, at kvinder i 2021 har taget 3.094 ophold på et kvindekrisecenter.⁶ Tabel 1 viser antal ophold på kvindekrisecentrene efter servicelovens § 109 i perioden 2017-2021.⁷ Det er vigtigt at have for øje, at der i de senere år har været en stigning i antallet af udbudte pladser.⁸

TABEL 1: ANTAL OPHOLD PÅ KVINDEKRISECENTRE⁹

	2017	2018	2019	2020	2021
I alt	2.027	2.441	2.608	2.735	3.094
Personer med dansk oprindelse	815	1.032	1.133	1.259	1.476
Indvandrere og efterkommere	950	1.218	1.312	1.320	1.460
Uoplyst herkomst	262	191	163	156	158

Kilde: Danmarks Statistik, Statistikbanken (KRISE2)¹⁰

Af tallene fra Danmarks Statistik fremgår desuden, at cirka halvdelen af de kvinder, der tager ophold på kvindekrisecentrene, har børn med, og at kvinder i alderen 30-49 år i højere grad tager ophold end andre aldersgrupper.¹¹

Den seneste årsopgørelse fra pladsoversigten viser, at der i december 2021 var 707 krisecenterpladser til kvinder under servicelovens § 109 og 103 krisecenterpladser til mænd under servicelovens § 110.¹² For både kvinder og mænd gælder, at belægningen er høj, og særligt i hovedstadsområdet er pladserne oftere optaget end i resten af landet.¹³ En gennemgang af tilbuddene i oktober 2022 viser desuden, at 15 ud af de 84 godkendte kvindekrisetilbud (§ 109) er blandede, dvs. at de også har pladser under servicelovens § 110 eller § 66, stk. 1, nr. 6.¹⁴

Det fremgår yderligere af Tabel 1, at kvinder med etnisk minoritetsbaggrund generelt er stærkt overrepræsenterede på kvindekrisecentre. Der er i årene i perioden 2017-2020 generelt flere kvinder med minoritetsetnisk baggrund, end der er kvinder med dansk oprindelse, der tager ophold på et kvindekrisecenter.

Danner har i et svar til instituttet om sin indsats vedrørende kvinder med minoritetsetnisk baggrund oplyst, at der er en generel tendens til, at denne gruppe af kvinder henvender sig senere i voldsforløbet end etnisk danske voldsudsatte kvinder. Det er desuden Danners erfaring, at mangel på viden om hjælpetilbud blandt andet er en barriere for målgruppen i at få opsøgt hjælp i tide. Der er derfor relativt flere inden for denne gruppe, der har brug for at komme på krisecenter, når de bliver mødt i Danners ambulante tilbud, fordi volden har formået at eskalere over tid.

I en ny undersøgelse fra 2022 estimerer Lev Uden Vold, at cirka 400 mænd årligt tager ophold på herberger (under servicelovens § 110), fordi de er udsat for vold i nære relationer.¹⁵ Det er altså et estimat for den målgruppe af mænd, som under den nuværende lovgivning gør brug af et krisecenterlignende tilbud. Samtidig viser tal fra SEXUS-undersøgelsen, der blev indsamlet i 2017-18, at LGBT+-personer i højere grad er udsat for ydmygelser, trusler og vold i parforhold sammenlignet med den generelle befolkning.¹⁶

RETTIGHEDER FOR DET ENE KØN

Kønsdimensionen i vold i nære relationer kan historisk set kobles til kvindebevægelsen og de internationale kvinderettigheders indtog i lovgivningen. FN blev i 1980'erne en vigtig arena for lokale, nationale og internationale kvindeorganisationer, som samlede sig under en række rettighedskrav, herunder retten til et liv uden vold.

FN's Kvindekonvention om afskaffelse af alle former for diskrimination af kvinder blev vedtaget i 1979. Baggrunden for vedtagelsen af den kønsbaserede konvention var, at diskriminationsforbuddene i FN's konventioner om henholdsvis borgerlige og politiske rettigheder fra 1966 og økonomiske, sociale og kulturelle rettigheder fra 1966, som gjaldt uanset køn, ikke havde givet tilstrækkelige resultater med at afskaffe kønsdiskrimination. Baggrunden herfor var blandt andet, at forbuddene i konventionerne både omfatter kvinder og mænd. Kvindekonventionen er på mange måder et eksempel på en global erkendelse af, at idealet om, at alle mennesker har ret til lige rettigheder, ikke kan realiseres uden også at tydeliggøre det kønsmæssige aspekt.

I Europarådets konvention til forebyggelse og bekæmpelse af vold mod kvinder og vold i hjemmet (Istanbulkonventionen), som Danmark tiltrådte i 2014, fremgår af præambelen, at kvinder i uforholdsmæssig grad er ofre for vold i hjemmet sammenlignet med mænd. Under forhandlingerne om Istanbulkonventionen blev der dog indgået et kompromis: Konventionens kerneområde er vold mod kvinder, men vold i hjemmet eller vold i nære relationer er også omfattet, jf. konventionens artikel 2. Konventionen dækker alle kvinder og piger uanset baggrund og uden hensyntagen til alder, race, religion, social oprindelse eller seksuel orientering. Staterne opfordres tillige til at lade konventionen finde anvendelse på andre grupper af ofre for vold i hjemmet, jf. Istanbulkonventionens artikel 2, som for eksempel mænd, børn og ældre.¹⁷

Af EU's ligebehandlingsdirektiv 2004/113/EF fremgår det også, at forskelsbehandling af det ene køn kan accepteres, hvis formålet er legitimt, og midlerne til at opfylde målet er nødvendige og hensigtsmæssige. I direktivets betragtning nr. 16, nævnes eksplicit, at et legitimt mål for eksempel kan være beskyttelse af ofre for kønsrelateret vold (i tilfælde såsom oprettelse af centre til beskyttelse forbeholdt det ene køn).

Der har historisk været et særligt fokus på voldsudsatte kvinder, netop fordi kvinderne har været særligt udsatte, for så vidt angår vold i nære relationer. Institutet vurderer desuden, at de særlige rettigheder, som kvinder har på området for vold i nære relationer, må anses for legitime og nødvendige for at forebygge og beskytte kvinder mod den kønsbaserede vold.

RETTE TIL KRISECENTERPLADS OG PSYKOLOGHJÆLP GÆLDER KUN KVINDER

Efter dansk ret har voldsudsatte kvinder ret til ophold på krisecenter og 10 timers psykologbehandling. Det følger af servicelovens § 109. Det er væsentligt at bemærke, at tilbuddet under § 109 gælder for kvinder, som har været udsat for vold, trusler om vold eller tilsvarende krise i relation til familie- eller samlivsforhold. I dette notat anvender vi begrebet "voldsudsatte", når vi taler om den gruppe, som har været udsat for vold, trusler om vold eller tilsvarende krise i relation til familie- eller samlivsforhold. Rettighederne efter bestemmelsen i servicelovens § 109 gælder ikke for mænd, men kun for kvinder og deres børn, idet børnene kan tages med under krisecenteropholdet og modtage psykologhjælp, omsorg og støtte.

Efter dansk ret har personer med særlige sociale problemer mulighed for at få ret til et midlertidigt ophold på et botilbud. Rettigheden gælder for alle personer og følger af servicelovens § 110. Rettighederne efter bestemmelsen henvender sig til alle personer, men målgruppen er navnlig personer i hjemløshed, herunder mænd i krise for eksempel på grund af skilsmisse, arbejdsløshed, vold eller andre livskriser. Der følger dog ikke nogen ret til psykologhjælp med bestemmelsen, ligesom bestemmelsen ej heller omfatter medfølgende børn.

I dette notat forholder vi os alene til de tilfælde, hvor der er behov for ophold på et krisecenter, men der findes også mange andre tilfælde, hvor den voldsudsatte person alene kan have behov for et ambulansetilbud, herunder tilbud om psykologsamtaler.

SERVICELOVENS § 109, STK. 1

Kommunalbestyrelsen skal tilbyde midlertidigt ophold i boformer til kvinder, som har været udsat for vold, trusler om vold eller tilsvarende krise i relation til familie- eller samlivsforhold. Kvinderne kan være ledsaget af børn, og de modtager under opholdet omsorg og støtte.

SERVICELOVENS § 110, STK. 1

Kommunalbestyrelsen skal tilbyde midlertidigt ophold i boformer til personer med særlige sociale problemer, som ikke har eller ikke kan opholde sig i egen bolig, og som har behov for botilbud og for tilbud om aktiverende støtte, omsorg og efterfølgende hjælp.

VOLDSUDSATHED BLANDT MÆND

VIVE estimerer, at der i befolkningen er cirka 43.000 mænd (mellem 37.000 og 50.000), som årligt er udsat for partnervold.¹⁸ Lev Uden Volds rapport fra 2022 peger på, at cirka 400 mænd årligt tager ophold på herberg visiteret efter servicelovens § 110, på baggrund af at de har været udsat for vold i nære relationer.¹⁹ Rapporten viser desuden, at blandt de voldsudsatte mænd har lidt under halvdelen børn.²⁰ Det fremgår dog ikke af rapporten, hvorvidt børnene har behov for psykologhjælp eller ophold på botilbuddet sammen med deres far. Generelt mangler der viden om mænds udsathed for vold i nære relationer og parforhold i Danmark.

Botilbud og herbergtilbud efter servicelovens § 110 er målrettet personer i hjemløshed, og medarbejderne på disse tilbud er i udgangspunktet ikke specialiserede i at arbejde med voldsudsatte.²¹ Derudover gælder tilbuddet efter servicelovens § 110 for alle personer, uanset køn. Mænd, der oplever vold i nære relationer, får dermed et botilbud, som er målrettet personer i hjemløshed og uden specialiseret voldsfaglighed, psykologhjælp, støtte og omsorg til eventuelle medfølgende børn. Der er altså ikke lige rettigheder for de voldsudsatte på dette område.

Social- og Ældreministeriet afsatte i 2021 midler til at undersøge mænds behov for krisecentre, og ministeren afsatte ligeledes midler til, at organisationen Lev Uden Vold i 2022 forsøger en toårig ordning med at tilbyde psykologhjælp til mænd, der tager ophold på et herberg eller et mandekrisecenter, fordi de har været udsat for vold i nære relationer.²² Tilbuddet skal også gælde for børn, der ledsager deres far under opholdet.²³

Institut for Menneskerettigheder har i 2020 anbefalet, at mænd, der er udsat for vold i nære relationer, også fik et tilsvarende behandlingstilbud om 10 timers psykologhjælp, når de har fået ophold i boformer efter servicelovens § 110.²⁴ Derudover har en række civilsamfundsorganisationer og krisecentre anbefalet en lovændring, der sikrer ligestilling af voldsudsatte mænd.²⁵

VOLDSUDSATHED BLANDT LGBT+-PERSONER

VIVE påpeger i sin rapport om partnervold fra 2022, at biseksuelle er i væsentlig højere risiko for at blive udsat for partnervold end heteroseksuelle.²⁶ Dette fund bakkes op af SEXUS-undersøgelsen fra 2019, som desuden fremlægger, at homoseksuelle, biseksuelle og særligt transpersoner og nonbinære er betydeligt mere udsatte end heteroseksuelle og ciskønnede for at have været i et forhold, hvor deres partner jævnligt ydmygede, truede eller slog dem.²⁷

LGBT+-personer oplever helt generelt oftere vold i deres nære relationer og fra partnere sammenlignet med den øvrige befolkning – og også generelt mere end ciskønnede kvinder. Derudover kan der være særlige udfordringer for LGBT+-personer. I kontakten med et krisecenter skal LGBT+-personer ikke blot være åbne om deres voldsepisode, men samtidig også om deres kønsidentitet eller seksuelle orientering.

En anden VIVE-undersøgelse om partnervold i LGBT+-forhold fra 2022 peger på, at erfaringer med og frygten for diskrimination og stigmatisering udgør forhindringer for LGBT+-personer, i en sådan grad at målgruppen langt sjældnere får rakt ud efter den nødvendige hjælp til at bryde ud af et voldeligt parforhold og bearbejde de voldelige oplevelser.²⁸ Samme undersøgelse fremhæver endvidere, at manglende viden om LGBT+-forhold blandt fagpersoner udgør en udfordring for LGBT+-personer i mødet med støttetilbud i forbindelse med partnervold.²⁹

Disse forskellige undersøgelser underbygger behovet for et specialiseret tilbud, hvor LGBT+-personer kan få den nødvendige støtte, der passer til deres konkrete situation ved vold i nære relationer. Instituttet vurderer, at voldsudsatte LGBT+-personer i nogle tilfælde vil foretrække de eksisterende tilbud målrettet kvinder og mænd, hvis tilbuddene er inkluderende, og fagpersonalet har viden og kompetencer i forhold til at hjælpe LGBT+-personer. I andre tilfælde vil LGBT+-personer have behov for LGBT+-specialiserede tilbud, der adskiller sig fra de kønsopdelte tilbud.

LGBT+ er den internationale fællesbetegnelse for lesbiske, bøsser, biseksuelle og transpersoner. Plusset signalerer, at flere grupper som for eksempel nonbinære, interkønnede og queerpersoner også er inkluderet.

Transpersoner er en fællesbetegnelse for personer med en kønsidentitet eller et kønsudtryk, som i større eller mindre grad ikke er i overensstemmelse med det køn, de blev tildelt ved fødslen.

Interkønnet er en fællesbetegnelse for personer med medfødte variationer i deres fysiske køns karakteristika, hvor deres kønsanatomi, reproduktive organer og/eller kromosommønstre ikke passer med den typiske, medicinske definition af hunkøn og hankøn.

Nonbinær er en fællesbetegnelse for personer, der ikke identificerer sig som enten mand eller kvinde og dermed heller ikke med det køn, de blev tildelt ved fødslen.

Ciskønnet er en betegnelse for personer, der identificerer sig med det køn, de blev

HANDLINGSPLANER OG KRISECENTERTILBUD I SVERIGE OG NORGE

I Sverige er det kønsmæssige aspekt tydeligt på området for vold i nære relationer, idet den nationale strategi på området specifikt nævner, at strategien skal forebygge og bekæmpe mænds vold mod kvinder.³⁰ Indsatserne i strategien er således særligt rettet mod voldsudsatte kvinder, men også voldsudsatte LGBT+-personer er omfattet. Der er dog ikke umiddelbart nogen indsatser rettet mod kvinders vold mod mænd. I de svenske socialmyndigheders retningslinjer ses dog, at kommunernes forpligtelse til at hjælpe og støtte, herunder at tilbyde krisecenterpladser, gælder for alle voldsudsatte personer.³¹ På den måde er voldsudsatte mænd også omfattet.

I norsk ret gælder lov om krisecentre for alle voldsudsatte, dvs. kvinder, mænd og de LGBT+-personer, som ikke identificerer sig som kvinder eller mænd. Alle personer har således ret til krisecentertilbud, hvis de bliver udsat for vold eller trusler om vold i nære relationer. Det fremgår af krisecenterlovens § 2. Samme bestemmelse sikrer, at botilbuddet til kvinder og botilbuddet til mænd skal være fysisk adskilte.

SERVICELOVENS § 109

Stk. 1. Kommunalbestyrelsen skal tilbyde midlertidigt ophold i boformer til kvinder, som har været udsat for vold, trusler om vold eller tilsvarende krise i relation til familie- eller samlivsforhold. Kvinderne kan være ledsaget af børn, og de modtager under opholdet omsorg og støtte.

Stk. 2. Optagelse i boformen kan ske anonymt ved egen henvendelse eller ved henvisning fra offentlige myndigheder.

Stk. 3. Lederen træffer afgørelse om optagelse og udskrivning.

Stk. 4. Boformer efter stk. 1 skal senest 3 hverdage efter afgørelse om optagelse i boformen give en orientering herom til kommunalbestyrelsen i den kommune, der har pligt til at yde hjælp efter denne lov, jf. §§ 9-9 b i lov om retssikkerhed og administration på det sociale område.

Stk. 5. Boformer efter stk. 1 skal så vidt muligt inden udskrivning fra boformen, dog senest 3 hverdage herefter, give en orientering herom til kommunalbestyrelsen i den kommune, der har pligt til at yde hjælp efter denne lov, jf. §§ 9-9 b i lov om retssikkerhed og administration på det sociale område.

Stk. 6. Orienteringerne efter stk. 4 og 5 skal som minimum indeholde kvindens og eventuelle børns navne og cpr-numre samt dato og begrundelse for henholdsvis optagelsen og udskrivningen. For kvinder, der optages i boformen anonymt, jf. stk. 2, udelades kvindens og eventuelle børns navne og cpr-numre, og det skal i øvrigt sikres, at kvindens anonymitet opretholdes.

Stk. 7. Kommunalbestyrelsen skal tilbyde indledende og koordinerende støtte og vejledning til kvinder på boformer efter denne bestemmelse. Den indledende rådgivning skal iværksættes så tidligt som muligt efter orientering om optagelse i boformen og skal introducere kvinden til den koordinerende rådgivning og skabe kontakt mellem kvinden og en medarbejder, der varetager den koordinerende rådgivning. Den koordinerende rådgivning gives i forhold til bolig, økonomi, arbejdsmarked, skole, daginstitutioner, sundhedsvæsen m.v. og skal understøtte de enkelte dele i kommunalbestyrelsens øvrige tilbud. Rådgivningen iværksættes, senest når forberedelsen til udflytning fra boformen påbegyndes, og gives, indtil kvinden og eventuelle børn er etableret i egen bolig.

Stk. 8. Kommunalbestyrelsen skal tilbyde psykologbehandling til alle børn, som ledsager moderen under dennes ophold i boformer efter denne bestemmelse. Behandling skal have et omfang på mindst fire timer og op til ti timer afhængigt af barnets behov. Behandlingen skal udføres af en autoriseret psykolog. Pligten til at tilbyde psykologbehandling gælder uanset opholdets varighed. Tilbuddet skal iværksættes under selve opholdet eller i umiddelbar forlængelse heraf.

Stk. 9. Kommunalbestyrelsen skal tilbyde 10 timers psykologbehandling til kvinder, der får ophold i boformer efter stk. 1. Behandlingen skal udføres af en autoriseret psykolog. Pligten til at tilbyde psykologbehandling gælder uanset opholdets varighed. Tilbuddet skal iværksættes under selve opholdet eller i umiddelbar forlængelse heraf.

LIGE RETTIGHEDER FOR ALLE VOLDSUDSATTE

De danske handlingsplaner om vold i nære relationer og partnervold har som nævnt udviklet sig fra at være målrettet voldsudsatte kvinder til i dag i højere grad at rette sig mod alle voldsudsatte personer. Det er Institut for Menneskerettigheders opfattelse, at det er vigtigt at fastholde et systematisk fokus på partnervoldens kønsbaserede karakter i nationale politikker, handleplaner, statistikker og praksistilgang på området.

Ud fra et ligebehandlingsperspektiv er det Institut for Menneskerettigheders opfattelse, at alle voldsudsatte og deres børn bør have lige ret til hjælp, rådgivning og støtte. Dette følger blandt andet af ligebehandlingsprincippet og Den Europæiske Menneskerettighedskonvention (EMRK), som beskytter liv, frihed og personlig sikkerhed og forbyder diskrimination med hensyn til de rettigheder, som er dækket af konventionen.

Istanbulkonventionens anvendelsesområde er kvinder og piger, men som nævnt tidligere i dette notat opfordres staterne til at lade konventionen finde anvendelse på andre grupper af ofre for vold i hjemmet, som for eksempel mænd, børn og ældre. Konventionens rettigheder kan siges at være udtryk for internationale standarder, som overordnet set har til formål at bekæmpe og forebygge vold i nære relationer.

På den baggrund er det instituttets opfattelse, at mænd og LGBT+-personer, som ikke identificerer sig som kvinder juridisk set, bør sikres lige rettigheder til specialiseret krisecenterplads, specialiseret psykologhjælp samt omsorg, støtte og psykologhjælp til eventuelle medfølgende børn i den relevante lovgivning på området. Derudover er det vigtigt, at partnervoldens kønnede karakter afspejles gennem et særligt fokus på voldsudsatte kvinder i lovgivningen.

DE FYSISKE RAMMER PÅ KRISECENTRENE

Krisecentrene i Danmark er i dag opdelt i forhold til køn, idet det alene er kvinder, der har rettighederne efter servicelovens § 109. I den norske krisecenterlov fremgår det direkte af lovens ordlyd i § 2, at botilbuddene til kvinder og botilbuddene til mænd skal være fysisk adskilte.

Instituttet vurderer, at der vil være en del voldsudsatte, som har behov for et krisecentertilbud med kønsadskillelse. For eksempel vil en del af de voldsudsatte kvinder have behov for et krisecentertilbud, hvor der kun er adgang for kvinder. Instituttet vurderer samtidig, at der i andre tilfælde ikke vil være behov for kønsadskillelse. For eksempel vil nogle LGBT+-personer foretrække at anvende mande- eller kvindertilbud, såfremt disse tilbud er inkluderende og LGBT+-kompetente.

På den baggrund er det instituttets opfattelse, at det vil være hensigtsmæssigt at sikre den enkelte voldsudsattes behov og dermed udelukkende opstille et krav om, at krisecentrene indrettes på en måde, så de tager mest muligt hensyn til den enkelte voldsudsattes behov.

ANBEFALINGER

- Institut for Menneskerettigheder anbefaler, at Social- og Ældreministeriet tager initiativ til at ændre servicelovens bestemmelser om vold i nære relationer og partnervold på følgende måde:
 - Alle voldsudsatte bør have ret til specialiseret krisecenterplads, specialiseret psykologhjælp samt omsorg, støtte og psykologhjælp til eventuelle medfølgende børn.
 - Krisecentre for kvinder, mænd og LGBT+-personer skal indrettes på en måde, hvor der tages hensyn til den enkelte voldsudsattes behov, herunder muligheden for fysisk adskillelse på baggrund af køn, seksuel orientering, kønsidentitet, kønsudtryk eller kønskarakteristika.
 - Der bør ikke ske en forringelse af voldsudsatte kvinders rettigheder i forhold til deres nuværende rettigheder efter serviceloven, da kvinder er mere udsatte, når det gælder vold i nære relationer.
- Institut for Menneskerettigheder anbefaler desuden, at der tilvejebringes mere viden om både mænds og LGBT+-personers udsathed for vold i nære relationer i Danmark.

Ændringerne af serviceloven bør ske i tæt dialog med de relevante civilsamfundsorganisationer og krisecentre, der både repræsenterer voldsudsatte kvinder, voldsudsatte mænd og voldsudsatte LGBT+-personer.

SLUTNOTER

- 1 Der er fra politisk side igangsat en midlertidig forsøgsordning i 2022 og 2023, hvor organisationen Lev Uden Vold tilbyder psykologhjælp til mænd, der tager ophold på herberger efter servicelovens § 110, fordi de har været udsat for vold i nære relationer. Eventuelle medfølgende børn kan også få psykologhjælp i forsøgsordningen.
- 2 Institut for Menneskerettigheder (2019). Køn. Status 2019. Tilgængelig via: <https://menneskeret.dk/udgivelser/koen-status-2019>
- 3 Ibid.
- 4 Ottosen, M. H., & Østergaard, S. V. (2022). Partnervold i Danmark 2020. VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.
- 5 Ibid.
- 6 Danmarks Statistik (2022). Nyt fra Danmarks Statistik 27. oktober 2022 – Nr. 361. Tilgængelig via: <https://www.dst.dk/da/Statistik/nyheder-analyser-publ/nyt/NytHtml?cid=38290>
- 7 Under COVID-19-epidemien i 2020 blev mange familier tvunget sammen under samme tag, hvilket fik flere organisationer til at rapportere om en stigning i partnervold. Politiet meldte også om flere anmeldelser, hvor politiet kaldes ud til bekymrende eller generende støj hos naboer i forbindelse med fx skænderier, råb, alkoholindtag, høj musik, kasten med genstande og vold. Et par uger efter nedlukningen af Danmark i marts 2020 indgik et politisk flertal af partierne en aftale om at oprette 55 nødpladser på krisecentrene på grund af den stigende efterspørgsel (Weih, N., & Frederiksen, M. N. (2020). Partnervold under COVID-19. Lev Uden Vold).
- 8 Lev Uden vold (2021). Årsberetning fra hotlinen og pladsoversigten 2020. Tilgængelig via: <https://levudenvold.dk/media/rwkg1kh1/%C3%A5rsrapport-hotline-og-pladsoversigt-2020.pdf>; Lev Uden vold (2022). Årsopgørelse fra pladsoversigten 2021. Intern opgørelse.
- 9 Statistikken vedrører kvinder, der er indskrevet på kvindekrisecentre efter servicelovens § 109 fra den 1. januar 2017 og frem. Det skal bemærkes, at statistikken over antal beboere, der tager ophold på kvindekrisecentre, opgøres i antal ophold i alt og i antal kvinder. Antallet af ophold er højere end antallet af kvinder, der tager ophold. Det skyldes, at Danmark Statistik ikke har korrekt cpr-nummer for 9 procent af målgruppen, fordi disse af sikkerhedsmæssige årsager ønsker at fremstå anonyme i videregivelse af data fra krisecentrene.
- 10 Danmarks Statistik (2022). Statistikbanken (KRISE2). Tilgængelig via: www.statistikbanken.dk/KRISE2
- 11 Danmarks Statistik (2022). Statistikbanken (KRISE3). Tilgængelig via: www.statistikbanken.dk/KRISE3
- 12 Lev Uden vold (2022). Årsopgørelse fra pladsoversigten 2021. Intern opgørelse.
- 13 Ibid.
- 14 Social- og Ældreministeriets tilbudsportal. Tilgængelig via: <http://www.tilbudsportalen.dk/>

- 15 Estimatet er udregnet på baggrund af 305 besvarelser fra mænd, der har deltaget i Lev Uden Volds spørgeskemaundersøgelse. Besvarelserne er modtaget fra mænd, der i forvejen tager ophold på et herberg eller krisecenter. Tallet skal derfor give en indikation på, hvor mange der aktuelt tager ophold på et botilbud som følge af at have været udsat for vold i nære relationer. Det er ikke en indikation på, hvor mange mænd i befolkningen, der har dette behov. Lev Uden Vold peger på, at tallet er forbundet med en vis usikkerhed, da mænd, der har været udsat for vold, har været mere tilbøjelige til at besvare spørgeskemaet.
Nymand Frederiksen, M., Leth, M. L., Hjorth, R., & Aner, L. G. (2022). Når mænd udsættes for vold i nære relationer – en undersøgelse af voldsudsathed blandt mænd på herberger og mandekrisecentre. Lev Uden Vold.
- 16 Frisch, M., Moseholm, E., Andersson, M., Andresen, J. B., & Graugaard, C. (2019). Sex i Danmark – Nøgletal fra Projekt SEXUS 2017-2018. Statens Serum Institut & Aalborg Universitet.
- 17 Kort introduktion til Istanbulkonventionen. Europarådet. Tilgængelig via: <https://rm.coe.int/1680685e22>.
Institut for Menneskerettigheder (2014). Ret til et liv uden vold (2014). Tilgængelig via: https://menneskeret.dk/files/media/dokumenter/udgivelser/ret_til_et_liv_uden_vold_pdfa.pdf
- 18 Ottosen, M. H., & Østergaard, S. V. (2022). Partnervold i Danmark 2020. VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.
- 19 Nymand Frederiksen, M., Leth, M. L., Hjorth, R., & Aner, L. G. (2022). Når mænd udsættes for vold i nære relationer – en undersøgelse af voldsudsathed blandt mænd på herberger og mandekrisecentre. Lev Uden Vold.
- 20 Ibid. (Side 17).
- 21 Lev Uden Vold har over for instituttet oplyst, at der findes § 110-tilbud til mænd, hvor personalet har specialiseret voldsfaglighed, men mænd har ifølge serviceloven ikke ret til denne hjælp.
- 22 Aftale om udmøntning af reserven til foranstaltninger på social-, sundheds- og arbejdsmarkedsområdet 2021-2024. Tilgængelig via: https://sim.dk/media/40571/aftale_om_udmoentning_af_reserven_2021-2024_t.pdf
- 23 Østerby, A. C. (2021, 22. oktober). Voldsramte mænd kan ikke få hjælp på krisecentre: Nu vil minister give dem bedre mulighed for hjælp. Danmarks Radio. Tilgængelig via: <https://www.dr.dk/nyheder/regionale/fyn/voldsramte-maend-kan-ikke-faa-hjaelp-paa-krisecentre-nu-vil-minister-give-dem>
Social- og Ældreministeriet (2021, 9. marts). Bedre hjælp på vej til voldsudsatte mænd og deres børn. Tilgængelig via: <https://sm.dk/nyheder/nyhedsarkiv/2021/mar/bedre-hjaelp-paa-vej-til-voldsudsatte-maend-og-deres-boern>
- 24 Institut for Menneskerettigheder (2020). Høring vedrørende udkast til forslag til lov om ændring af lov om social service (psykologbehandling til kvinder, der får ophold på et krisecenter). Tilgængelig via: <https://menneskeret.dk/hoeringssvar/psykologbehandling-kvinder-faar-ophold-paa-krisecenter>
- 25 Lev Uden Vold (2022). Ny undersøgelse: Omkring 400 voldsudsatte mænd har årligt brug for hjælp, de ikke har ret til. Tilgængelig via: <https://levudenvold.dk/aktuelt/nyheder/ny-undersogelse-omkring-400-voldsudsatte-maend-har-arligt-brug-for-hjaelp-de-ikke-har-ret-til/>
Danner (2020). Psykologhjælp til voksne på krisecenter – vedtaget for kvinder. Tilgængelig via: <https://danner.dk/nyheder-og-debat/politisk-fokus/psykologhjaelp-til-voksne-paa-krisecenter>

- Aner, L. G., Schaldemose, T., Simonsen, J. R., Drøidal, K. B., Yde, M. M., Astrup, J., Bilstrup, M., Gotholdt, M.-L., Laursen, H., Larsen, L. L., & Wedendahl, I. (2022, 17. marts). Mænd frygter at blive stukket ihjel i søvne og fortæller om angreb med knive og sakse. Politiken. Tilgængelig via: <https://politiken.dk/debat/debatindlaeg/art8670560/Mænd-frygter-at-blive-stukket-ihjel-i-søvn-og-fortæller-om-angreb-med-knive-og-sakse>
- 26 Ottosen, M. H., & Østergaard, S. V. (2022). Partnervold i Danmark 2020. VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.
- 27 Frisch, M., Moseholm, E., Andersson, M., Andresen, J. B., & Graugaard, C. (2019). Sex i Danmark – Nøgletal fra Projekt SEXUS 2017-2018. Statens Serum Institut & Aalborg Universitet.
- 28 Martin, H. M., Frølev-Thomsen, J., & Birkedal, J. (2022). Partnervold i LGBT +-forhold – Oplevelser af partnervold og erfaringer med støttetilbud. VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.
- 29 Ibid.
- 30 Regeringen (2016). En nationell strategi för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor. Utdrag (Kapitel 5) Ur Makt, Mål Och Myndighet – Feministisk Politik För En Jämställd Framtid Skr. 2016/17:10, 109–155. Tilgængelig via: https://www.regeringen.se/49d3d6/globalassets/regeringen/dokument/socialdepartementet/jamstalldhet/en-nationell-strategi-for-att-forebygga-och-bekampa-mans-vald-mot-kvinnor_utdrag-ur-skr.-2016_17_10.pdf
- 31 Källstrand Nord, E. (2014). Våld i nära relationer. Socialstyrelsens Författningssamling, 4. Tilgængelig via: <https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/foreskrifter-och-allmannarad/2014-5-7.pdf>

INSTITUT FOR
MENNESKE
RETTIGHEDER

